

Hyvinvointialuestrategia, osallisuus ja yhdyspinnat

Koonti yhteistyökierroksesta syksy 2021 - kevät 2022

Jurmu Liisa, Manninen Marjukka, Salmela Sanna, Malila Minna,
Aho Anne ja Kokko Jaana

Yhteistyökierroksen tavoite ja toteutus

Yhteistyökierros

- Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialuestrategiaa, osallisuus-, vuorovaikutus- ja hyvinvointiohjelmaa ja yhdyspintatyötä valmistellaan laajalla osallisuudella.
- Yhteistyötä on tehty aktiivisesti alueen kuntien ja kuntayhtymien johtoryhmien, luottamushenkilöiden, henkilöstön, yritysten ja järjestöjen, kuntien vaikuttamistoimielinten ja alueen asukkaiden kanssa. Lisäksi yhteistyössä on ollut mukana useita erilaisiin osakokonaisuuksiin keskittyneitä työryhmiä ja verkostoja.

Tavoite

- Yhteistyökierroksen tavoitteena oli eri toimijoiden ja kumppanien tiedon ja asiantuntijuuden hyödyntäminen valmistelussa.
- Tavoitteena oli myös lisätä eri toimijoiden tietämystä hyvinvointialueen valmistelusta sekä vahvistaa eri toimijoiden sitoutumista yhteiseen kehittämistyöhön.

Toteutus

- Yhteistyökierros toteutettiin ajalla syyskuu 2021 - maaliskuu 2022 ja siihen sisältyi noin 60 yhteistyötilaisuutta, joissa oli yhteensä yli 1600 osallistujaa.
- Hyvinvointialuestrategian osalta kierroksella työstettiin arvoja, strategisia periaatteita ja palvelulupausta. Kierroksella kerättiin myös hyviä käytänteitä ja näkemyksiä osallisuus-, vuorovaikutus- ja hyvinvointiohjelman valmistelun tueksi. Yhdyspintojen osalta työskentelyn keskiössä oli tärkeiden yhdyspintojen tunnistaminen sekä yhteisten toimintamallien ja rakenteiden luominen.
- Kaikki tilaisuudet olivat vuorovaikutteisia, ja sisälsivät yhteistä työskentelyä valmistelun alustuspuheenvuorojen lisäksi. Tilaisuudet järjestettiin teams-yhteyksillä ja työskentelyssä hyödynnettiin sähköisiä välineitä (webropol ja padlet). Kaikista tilaisuuksista tehtiin tilaisuuskohtaiset koonnit, jotka toimitettiin kyseiseen tilaisuuteen osallistuneille henkilöille pian tilaisuuden jälkeen.
- Yhteistyökierroksesta on laadittu välikoonteja ja materiaaleja on hyödynnetty alkukevään aikana hyvinvointialueen valtuuston strategiatyöskentelyssä.

Hyvinvointialuestrategian, osallisuuden ja yhdyspintavalmistelun yhteistyökierroksen toteutus

Yhteensä noin 60 yhteistyötilaisuutta ja työpajaa, joissa yli 1600 osallistujaa

2 kaikille avointa osallisuustilaisuutta (asukkaat ja muut)

6 alueellista henkilöstötilaisuutta

6 alueellista poliittista seurantaryhmää

27 kuntien /kuntayhtymien johtoryhmien tapaamista

5 kunnanjohtajien ryhmähaastattelua, 22 osallistujaa

12 järjestötilaisuutta, yli 300 osallistujaa

Yrittäjien sparrausverkosto (Pohjois-Pohjanmaan yrittäjät)
Yrittäjien foorumi (Keski-Pohjanmaan yrittäjät)

Yhteistyö kuntien vaikuttamistoimielinten kanssa

Useita info- ja yhteistyötilaisuuksia hyvinvointialueen eri puolilla (useat nauhoitettu, työpajoihin osallistuminen mahdollista myös jälkikäteen)

Tiedon lisääminen kirjoitusten, blogien ja aktiivisen somen käytön kautta

Suosituksia kuntien ja hyvinvointialueen väliseen yhteistyöhön 1/2

1.

Hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyöhön tarvitaan toimivat ja yhteisesti päätetyt rakenteet ja toimintamallit

- Tarvitaan kunta- ja aluekohtaisia neuvotteluita.
- Neuvotteluita on hyvä käydä vuoden aikana teemoittain (vuosikello).
- Neuvotteluihin osallistuvat voivat vaihtua asiakokonaisuuksien mukaan.

2.

Yhteistyön tulee olla sujuvaa ja säännöllistä, pelisäännöt ja tavoitteet on tärkeää määritellä yhdessä

- Yhteistyötapaamisissa, esim. kuntajohtajafoorumissa tulee käsitellä valmistelussa olevia asioita. Tämä mahdollistaa aidon vaikuttamisen kunnan ja sen asukkaiden kannalta merkittävässä asioissa.

3.

Tehtäväjaon ja roolien on oltava selkeitä

- Tarvitaan omat foorumit viranhaltijajohdolle ja poliitikoille.
- Alueellisen neuvottelukunnat eivät edusta kuntia.
- Hyvinvointialueelta on tärkeää olla kuntaneuvotteluissa mukana henkilö, jolla on mandaattia.
- Yhteistyötä täytyy johtaa ja alueilla tarvitaan myös hyvinvointialueen puolelta ”kasvot”.

*Suositukset on laadittu yhteistyökierrokseen sisältyneiden kuntajohtajien haastatteluiden perusteella

Suosituksia kuntien ja hyvinvointialueen väliseen yhteistyöhön 2/2

4.

Viestinnässä
tarvitaan
monikanavaisuutta

- Asukas identifioituu kuntaan – kunnan hyödyntäminen hyvinvointialueen asioista viestimisessä. Tärkeää suunnitella viestintä paikalliset toimintatavat ja käytänteet huomioiden.
- Kunnanjohtajat ja johtavat viranhaltijat ovat arvokas voimavara alueen palveluista kerrottaessa. Kuntiin tarvitaan tiiviitä, konkreettisia ja helposti hyödynnettäviä materiaaleja.

5.

Hyvinvointityö on
yhteistä – kuntien
rooli korostuu

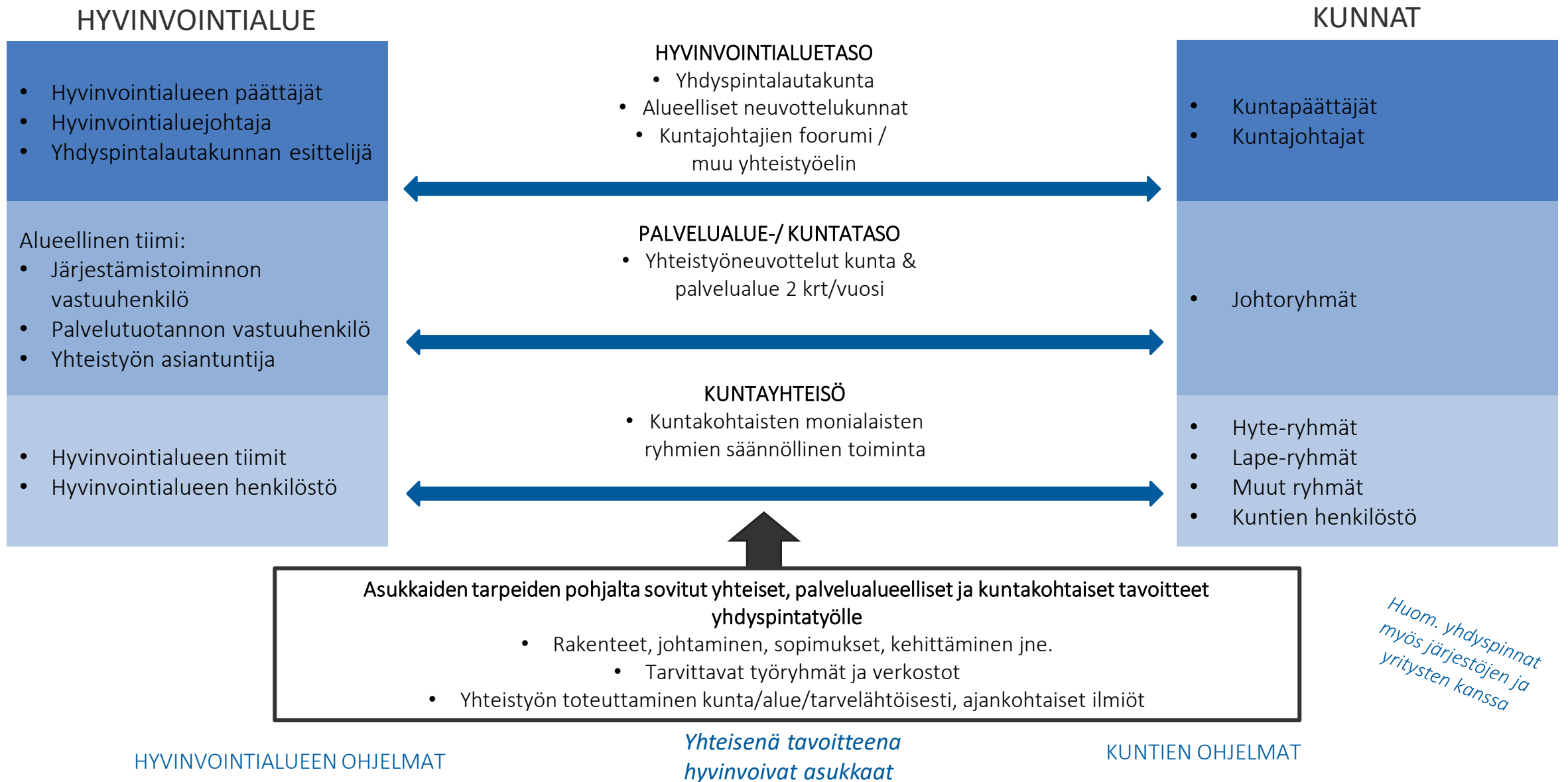
- Kuntien ja hyvinvointialueen hyvinvointityö tulee sovittaa yhteen: roolit, toimintatavat ja resurssit.
- Yhteisen tietopohjan rakentaminen ja hyödyntäminen on ensiarvoisen tärkeää: yhteiset osiot hyvinvointikertomuksissa ja -suunnitelmissa.
- Hyvinvointityötä ei saa erottaa kunnan toiminnasta omaksi osa-alueekseen – tärkeää tunnistaa sen olevan olennainen osa kaikkea kunnan toimintaa.

6.

Yhteistyön tulee
olla kattavaa ja
monialaista

- Soten lisäksi erityisesti varautumisen osalta tarvitaan säännöllistä yhteistyötä.
- Kiinteä yhteys poikkeustilanteiden yhteiseen hoitamiseen on tärkeää, alueelliset/kuntakohtaiset vastuuhenkilöt on hyvä nimetä tällekin osa-alueelle.
- Yhteistyörakenteet myös muun viranomaistoiminnan kanssa (esim. Poliisi).

Kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyö – luonnos rakenteista

Ihmistä varten

1. Asukkaiden yhdenvertaisuus ja alueelliset erityispiirteet
2. Hyväksi havaittujen toimintamallien hyödyntäminen
3. Erilaisten toimintakulttuurien huomiointi
4. Lähipalvelut
5. Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus
6. Panostaminen ennalta ehkäiseviin ja matalan kynnyksen palveluihin
7. 7 vrk hoitotakuun kireys
8. Palvelujen kriteerien yhdenmukaistaminen
9. Turvallisuuteen ja varautumiseen liittyvä yhteistyö

Vaikuttavasti yhdessä

1. Yhteistyö eri ammattilaisten kesken sekä hyvinvointialueen ja kuntien välillä, ja hyvinvointialueen, yritysten ja järjestöjen keskuudessa
2. Asukas- ja asiakasosallisuus
3. Perustason ja erikoissairaanhoidon yhteistyön toimivuus sekä toiminnan vaikuttavuuden vahvistaminen
4. Toimivan monituottajusmallin kehittäminen

Parhaat osaajat

1. Henkilöstön riittävyys, osaaminen ja työhyvinvointi
2. Henkilöstö- ja muutosjohtamisen kyvykkyys tärkeää
3. Henkilöstön aito mahdollisuus osallisuuteen

Rohkeasti uutta

1. Rohkea uudistaminen rohkealla ajattelulla ja muutosmyönteisyydellä
2. Hyvä johtajuus keskeistä uudistamisessa
3. Uudistamisen lähtökohtana alueelliset erityispiirteet
4. Digipalvelujen sekä asukkaiden ja henkilöstön digitaitojen kehittäminen

Hyvinvointialuestrategia on yhteistyön tulos

- Yhteistyökierroksella esiin nostetut strategian keskeiset teemat

Osallisuuden hyvät käytänteet

Yhteistyökierroksella tuli esille runsaasti erilaisia kunnissa ja järjestöissä käytössä olevia hyviä osallisuuden menetelmiä.

INFORMOINTI

Monipuolinen viestintä
Tapahtumakalenterit
Yhteisöliitteet
Sosiaalinen media
Printtilehdet
Kunnan nettisivut

KONSULTAATIO

Asukas- ja asiakaskyselyt
Järjestökyselyt
Asukasillat ja asukastapahtumat
Keskustelu- ja kuulemistilaisuudet
Kyläkierrokset
Digi/sähköisten menetelmien kautta osallistuminen

DIALOGI / YHTEISTYÖ

Asiantuntijaraadit
Kuntien vaikuttamistoimielimet
Esteettömyyskartoitustyöryhmä
Kyläneuvostot
Teemakohtaiset foorumit (esim. Liikunta ja kulttuuri)
Kaupunginosissa toteutuva yhteistyö (esim. Ulkoilureitit)
Ikäkausiverkostot - ikäkausittain suunniteltu osallisuus

YHTEISSUUNNITTELU

Kokemusasiantuntijat
Kehittämistyöryhmät
Monialaiset työryhmät
Mahdollisuus osallistua talouden suunnitteluun
Ohjelmat, esim.
Yhteisöllisyysohjelma

JAETTU PÄÄTÖKSENTEKO

Osallistava budjetointi

Lähde: Mukailen Arnstein 1969, osallisuuden portaat

Mikä tekee osallisuudesta onnistunutta ja vaikuttavaa?

- ✓ Säännöllinen yhdessä tekeminen
- ✓ Suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus
- ✓ Johdon sitoutuminen
- ✓ Suunnittelussa mukana myös käytännön työntekijöitä
- ✓ Toimijoiden aito halu kehittää asioita yhdessä – yhteistyökulttuuri
- ✓ Avoin vuoropuhelu, riittävä aika keskusteluille ja tutustumiselle
⇒ toimijoiden välinen luottamus
- ✓ Konkreettinen yhdessä tekeminen ja esimerkiksi projektit
- ✓ Moninaiset menetelmät
- ✓ Onnistunut viestintä

Toimivan yhdyspintatyön avaintekijät

Toimivat rakenteet ja saumattomat palvelupolut palveluiden sisällä ja välillä

- Yhteisen päämäärän selkeys
- Hyvinvointialueen ja kuntien tasavertaisuus
- Toimivat yhteistyöfoorumit eri tasoilla
- Vastuiden määrittely ja vastuuhenkilöiden nimeäminen
- Yhteiset toimintatavat ja yhteistyön sopimuksellisuus

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ

- Ennalta ehkäisevän toiminnan merkitys
- Aukkaiden tarpeiden mukainen palvelu
- Koordinoinnin merkitys kunnassa ja hyvinvointialueella
- Yhteisen ymmärryksen ja kielen (termistön) löytäminen
- Vaikuttavuuden mittaamisen tärkeys
- Kustannusvaikutustiedon käyttäminen

Työllisyyden hoitoon liittyvät kysymykset

- Vaikutukset kunnan elinvoimaan
- Hankkeet
- Nuorten työpajatoiminta
- Kehittämistoiminta, innovaatiot, oppilaitosyhteistyö
- Toimivat yhteispalvelut ja erilaiset monialaisen työn yhteismallit

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut (perhekeskusmalli)

- Toimivan perhekeskusverkoston kokoaminen
- Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden yhteistyön, tavoitteiden ja työnjaon sopiminen
- Opiskeluhuollon riittävä resursointi

Viestintä ja tiedonkulku

- Toimivat foruumit
- Tiiviit ja konkreettiset tiedotteet

Monialaisten työryhmien ja verkostojen toiminta

- Toimijoiden keskinäinen tuntemus, luottamus ja sitoutuminen
- Hyvien verkostojen ja käytäntöjen säilyminen
- Järjestöyhteistyö
- Yhteistyön aluelähtöisyys ja alueellisten erityispiirteiden riittävä huomiointi

Ihmisten hyvinvointia edistävät valinnat ja teot hyvinvoinnin edistämisen keskiössä

Miten tuemme pohjoispohjalaisia ihmisiä hyvinvointia edistäviin valintoihin ja teoihin hyvinvoinnin eri osa-alueilla? (osa-alueet oheisessa kuvassa)

Sitä, **mitä omat valinnat ja teot edellyttävät**, on kuvattu seuraavassa diassa. Erityisen tärkeää on huomioida ja panostaa **ihmisen voimavaroihin**: Kaikilla ei ole voimavaroja hyvinvointia edistäviin valintoihin ja teoihin. He tarvitsevat toisenlaista tukea kuin he, joilla voimavaroja on.

Kun hyvinvoinnin edistämisen keskiössä on pohjoispohjalainen ihminen, **tärkeimmäksi yhdyspintatyön tasoksi nousee kohtaava työ (hyten "etulinja")**:

Miten hyvinvoinnin edistämistä vahvistetaan suorittavan työn tasolla – työssä, jossa kuntien, hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden ammattilaiset kohtaavat pohjoispohjalaisia ihmisiä?

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointikäsitys

POPmaakunta ja Pohjois-Pohjanmaan liitto soveltaneet lähteestä Marika Kunnari 2017. POPsote päivittänyt 2021.

Edellytyksiä ihmisen omille hyvinvointia edistävälle valinnoille ja teoille

1. Tulen ymmärretyksi ja kohdelluksi kokonaisuutena
elämäni osa-alueet huomioiden

+

2. Minulla on **voimavaroja** hyvinvointiani edistävien
valintoihin ja tekoihin

+

3. Minulla on **itsesäätelyn keinoja**, joilla voin itse vaikuttaa
omaan käyttäytymiseeni ja motivaatiooni

+

4. Minulla on **fyysinen ja sosiaalinen ympäristö**, joka **tukee hyvinvointiani**
ja **kannustaa** tekemään hyvinvointiani
edistäviä valintoja ja tekoja

Voimme vaikuttaa käyttäytymisen taustalla oleviin tekijöihin

Teen itse omaa ja lähiyhteisöjeni hyvinvointia edistäviä valintoja ja tekoja

*Tämä on kiinni ihmisestä itsestään =
oma hyvinvointivastuu*

Hyvinvointia tulee edistää lukuisilla yhdyspintoiminnan tasoilla: Esimerkkinä hyvinvointialue ja kunta

Hyte-yhdyspinnan taso	Mitä taso tarkoittaa tai voisi esimerkiksi tarkoittaa?	
<i>Ihmisen oma hyvinvointivastuu</i>	"Teen hyvinvointiani edistäviä valintoja ja tekoja. Minut nähdään kokonaisuutena. Minulla on voimavaroja. Minulla on keinoja hyvinvointini edistämiseen. Minulla on hyvinvointia edistäviin valintoihin ja tekoihin kannustavia arkiympäristöjä."	
<i>Ihmisiä / asukkaita kohtaava työ (= hyten etulinja)</i>	VAIKUTTAVUUS Asukasta / perhettä koskeva kahden ammattilaisen välinen hyte-yhteistyö	VAIKUTTAVUUS Asukkaan / perheen tilannetta koskeva moniammatillinen yhteistyö
<i>Kunnassa oleva soten toimipiste</i>	Toimipisteen yhteistyö kunnan hyvinvointiyhdysenkilön kanssa	
<i>Kunnassa toimivat moniammatilliset teemaryhmät</i>	Johonkin hyte-teemaan liittyvää yleistä kehittämistä kunnassa. Ryhmissä myös soten edustus.	
<i>Kunnan hyvinvointiryhmä</i>	Ryhmässä myös soten edustus. Kuntayhteisön hyte-työn koordinointi ja ohjaus.	
<i>Hyvinvointialueen kuusi aluetta (Koillismaa, Oulunkaari, Oulu, Lakeus, Eteläinen, Rannikkoseutu)</i>	Alueittainen hyte-verkosto kokoaa alueen kuntien ja soten hyvinvointiyhdysenkilöt palaveriin	Alueittainen hyte-resurssi , joka tukee arjessa mm. kuntien ja soten hyvinvointiyhdysenkilöiden työtä
<i>Hyvinvointialueen palvelutuotannon toimialueet tms.</i>	Hyte-työn ja sen yhdyspintoiminnan koordinointi perhe- ja sosiaalipalveluissa ja OYS-psykiatriassa, terveyden- ja sairaanhoidon palveluissa, ikäihmisten palveluissa, vammaispalveluissa, kuntoutuksessa, OYS-sairaalapalveluissa ja ensihoidossa sekä pelastustoimessa.	
<i>Hyvinvointialueen järjestämistoiminta</i>	Esim. vuosittaiset hyte-neuvottelut kuntien kanssa ja hyvinvointikertomusten ja -suunnitelmien valmisteluun ja suunnitelman toimeenpanoon ja arviointiin liittyvä yhteistyö	
<i>Johtajien ja päälliköiden taso</i>	Hyte-yhdyspintoiminnan johtamista koskeva yhteistyö	
<i>Poliittinen taso</i>	Hyte-yhdyspintoiminnan poliittista ohjausta koskeva yhteistyö (esim. yhdyspintalautakunta)	

Nostoja palveluntuottajien
kanssa käydyistä työpajoista

Suosituksia hyvinvointialueen ja palveluntuottajien väliseen yhteistyöhön

1.

Hyvinvointialueen ja palveluntuottajien yhteistyön ja vuoropuhelun tulee olla aktiivista, avointa ja jatkuvaa

- Tarvitaan yhteistyötilaisuuksia sekä yleisistä periaatteista että palvelualoittain.
- Jatkuvan vuoropuhelun foorumina on valmisteluajan ollut yrittäjien sparrausryhmä ja palveluntuottajaverkosto.
- On hyvä nimetä palveluntuottajien foorumi ja vakioida sen toiminta.
- Asiakasraadit ja palautejärjestelmät on hyvä olla kaikkien palveluntuottajien käytössä.
- Hinnoittelun, kriteerien ja valvonnan on oltava avointa ja kohdella eri palveluntuottajia samalla tavalla.

2.

Erilaisten palveluntuottajien huomioon ottaminen tukee terveen markkinan syntymistä

- Alue ja sen markkinatilanne on sisäisesti erittäin heterogeeninen monin tavoin.
- Erikokoisten toimijoiden osallistuminen pitää varmistaa.
- Palvelutuotannon monipuolisuus tukee elinvoimaa.
- Paikallisuus on tärkeä tavoite.
- Monipuolinen markkinavuoropuhelu täytyy olla normaali käytäntö.

3.

Kumppanuus perustuu luottamukseen

- Luottamuksen rakentaminen edellyttää pitkäjänteisyyttä ja luotettavaa linjaa.
- Ennakoiva ja avoin viestintä luo markkinoita ja pysyvyyttä.
- Kumppanuus mahdollistaa yhteiskehittämisen.
- Vaikuttavuus syntyy ja kehittyy usein kumppanuuksien kautta.
- Yhteistyötä täytyy johtaa ja keskustelukumppanit täytyy pystyä tunnistamaan.

Markkinavuoropuhelu tukee terveeseen markkinan muodostumista

Markkinavuoropuhelun halutut hyödyt

- Vuoropuhelun avulla hyvinvointialue voi muodostaa kattavan kuvan tarjolla olevista palveluista sekä palveluntuottajien kapasiteetista ja kyvykkyyksistä. Vuoropuhelulla vahvistetaan hyvinvointialueen ja palveluntuottajien kontaktipintaa.
- Hyvinvointialue ja palveluntuottajat voivat yhdessä tunnistaa markkinoiden heikkoja signaaleja, mahdollisia aukkoja ja puutteita markkinoilla, ja varautua muutoksiin.
- Vuoropuhelussa voi keskustella mm. hinnoittelumalleista, uusista teknologioista ja työkaluista, kumppanuusmalleista, sekä tukipalveluista.
- Vuoropuhelussa palveluntuottajilla on mahdollisuus osallistua palvelujen ja toiminnan kehittämiseen.
- Pienet palveluntuottajat voivat vuoropuhelun kautta ketjuuntua ja yhdessä tuottaa palveluja, joihin yksin resurssit eivät olisi riittäneet.
- Hyvinvointialue voi auttaa pieniä palveluntuottajia ohjauksella ja neuvonnalla, mikä parantaa markkinoiden toimivuutta pienten toimijoiden keskuudessa.
- Vuoropuhelu on pitkäjänteistä ja säännönmukaista, mikä edesauttaa investointien ja palvelun kehittämisen suunnittelua.

Ohjaavat periaatteemme (luonnos)

1

Seuraamme markkinoiden kehitystä ja arvioimme vaihtoehtoja tasapuolisesti, asukkaiden tarpeiden näkökulmasta. Valinnanvapaus ja vaikuttavuus asiakkaan näkökulmasta ovat keskeisiä periaatteita.

2

Oma tuotanto ja ostopalvelut noudattavat samoja laatu- ja sisältökriteerejä. Lopputuloksen laadun on asiakkaan näkökulmasta oltava yhtä hyvää riippumatta järjestämisen mallista.

3

Arvioimme järjestämisvaihtoehtojen talousvaikutukset systemaattisesti. Huomioimme hinnoittelussa terveen markkinan edellytykset.

4

Haluamme myötävaikuttaa erityisesti paikallisen palveluntuotannon elinvoimaisuuteen. Toimimme ennakoivasti niin, että palveluntuottajilla on mahdollisuus myös suunnitella omia investointeja ja kehityshankkeita.

5

Käymme jatkuvaa ja pitkäjänteistä vuoropuhelua palveluntuottajien kanssa palveluntarpeiden ja järjestämisen mallien kehittämiseksi, ja olemme avoimia uusille palveluille ja ratkaisuille.

6

Pyrimme tarjoamaan asiakkaille parasta mahdollista osaamista.

”Uudistuksen onnistumisen mittarina voidaan pitää sitä, että asiakkaat, asukkaat ja alueiden toimijat eivät edes huomaa järjestäjän vaihtumista.”

”Kuntalaisille pitää tuoda selkeästi esille, kuinka yhdyspintatyö toimii. Millä tavoin jatkossa voit osallistua ja vaikuttaa mihinkin asiaan.”

”Kiitos tästä, nyt saimme osaltamme osallistua osallisuuden kehittämiseen!”

”Ennalta ehkäisevä toiminta keskeistä ja tässä yhteistyö ja kuntien ja hyvinvointialueen kesken erittäin tärkeää.”